

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

ÎNCHEIERE

cu privire la inadmisibilitatea recursurilor declarate de Procuratura Generală a Republicii Moldova, de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și de către Valentina Copceac, reprezentată de avocatul Igor Țurcanu,

în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Valentina Copceac împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova privind repararea prejudiciului material și moral,

împotriva deciziei din 30 ianuarie 2024 a Curții de Apel Bălți,

(Dosarul nr. 2ra-262/24
NR. PIGD 2-22106048-01-2ra-28022024)

Recursurile Procuraturii Generale și a Valentinei Copceac sunt vădit neîntemeiate. Dezacordul recurenților cu decizia instanței de apel nu constituie temei de casare a acesteia.

Recursul Ministerului Justiției considerat inadmisibil din motiv că a fost depus cu omiterea termenului de declarare prevăzut la art. 434 din Codul de procedură civilă.

Judecătoria Edineț, sediul Briceni (jud. A. Procopișina)
Curtea de Apel Bălți (jud. S. Procopciuc, N. Chircu, E Grumeza)

2 iulie 2025

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților admisibilitatea recursurilor declarate de Procuratura Generală a Republicii Moldova, de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și de către Valentina Copceac, reprezentată de avocatul Igor Țurcanu,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Ion Malanciuc, *Președinte*,
Oxana Parfeni,
Gheorghe Stratulat, *judecători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 22 iulie 2022, Valentina Copceac a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova privind repararea prejudiciului material și moral.

2. În argumentarea acțiunii reclamanta a indicat că, la 19 iunie 2017 procurorul în Procuratura raionului Edineț, Nadejda Podgurschi prin ordonanța de începere a urmăririi penale a dispus începerea urmăririi penale în privința sa, în baza elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 303 alin. (2) din Codul penal, pe faptul de amestec sub orice formă în activitatea organelor de urmărire penală cu scopul de a împiedica cercetarea rapidă, completă și obiectivă a cauzei penale, cu atribuirea cauzei penale a nr. 2017148013. La 19 iulie 2017, procurorul în Procuratura raionului Edineț, Nadejda Podgurschi prin ordonanță a dispus prelungirea termenului de urmărire penală.

3. A menționat că, la 9 august 2017 și 14 august 2017 a fost citată pentru a fi audiată. La 14 august 2017, pentru realizarea efectivă a dreptului la apărare a fost nevoită să încheie contract de asistență juridică cu avocatul Igor Țurcanu pentru reprezentarea intereselor în fața organelor de urmărire penală. La 15 august 2017, procurorul în Procuratura raionului Edineț, Nadejda Podgurschi a recunoscut-o în calitate de bănuită prin ordonanța din 15 august 2017. Prin ordonanțele din 18 august 2017, 18 octombrie 2017 și 17 noiembrie 2017 de către procurorul în Procuratura raionului Edineț, Nadejda Podgurschi a fost dispusă prelungirea termenului de urmărire penală. La 19 octombrie 2017 și 12 ianuarie 2018 reclamanta a fost citată pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală. La 14 noiembrie 2017 procurorul în Procuratura raionului Edineț, Nadejda Podgurschi prin ordonanța din 14 noiembrie 2017 a recunoscut reclamanta în calitate de învinuită. Prin ordonanța din 17 noiembrie 2017, de către procuror în Procuratura raionului Edineț, Nadejda Podgurschi a fost prelungit termenul de urmărire penală.

Prin citația nr. 70 din 5 ianuarie 2018 a fost citată pentru data de 18 octombrie 2018 ora 15:00 în incinta Procuraturii raionului Edineț, pentru participarea la acțiuni de urmărire penală. La 12 ianuarie 2018, reclamanta împreună cu avocatul său, au fost informați despre finisarea urmăririi penale.

4. Reclamanta a notat că, în cadrul procedurii de aducere la cunoștință a materialelor cauzei penale avocatul a solicitat prelungirea termenului de aducere la cunoștință, deoarece era deja ora 16:16. De către avocatul Igor Țurcanu, la data de 23 ianuarie 2018 au fost depuse cereri cu solicitare de audiere suplimentară a reclamantei în calitate de învinuită, ridicarea materialelor din dosarul penal nr.2015140188 și clasarea cauzei penale din motiv, că acțiunile reclamantei nu întrunesc componența de infracțiune prevăzută de art. 303 din Cod penal. Astfel, la data de 29 octombrie 2018, prin sentința emisă de Judecătoria Edineț (cauza penală nr. 28-1-808-0202218) a fost hotărât: a înceta procesul penal privind învinuirea lui Dornean Leonid și Valentina Copceac, de săvârșirea infracțiunii prevăzută de art. 303 alin. (2) din Codul penal, în legătură că fapta constituie o contravenție administrativă. A recunoaște vinovat pe Leonid Dornean și Valentina Copceac de comiterea contravenției prevăzute de art. 336 din Codul contravențional. Procesul contravențional în privința lui Leonid Dornean și Valentina Copceac de comiterea contravenției prevăzute de art. 336 din Codul contravențional, se încetează din motivul expirării termenului de prescripție pentru atragerea la răspunderea contravențională. Măsura preventivă - obligarea de nepărsire a țării aplicată lui Leonid Dornean și Valentina Copceac, se revocă. Corpul delict - CD cu înregistrări video și audio rămâne în dosarul penal pe tot termenul de păstrare. Acțiunea civilă înaintată de procurorul Podgurschi Nadeida cu privire la încasarea cheltuielilor judiciare în sumă de 50,22 lei de la Leonid Dornean și Valentina Copceac în beneficiul statului, se respinge ca neîntemeiată.

5. Reclamanta a relatat că, avocatul Igor Țurcanu, în interesele sale, a declarat cerere de apel împotriva sentinței din 29 octombrie 2018. La 26 februarie 2020 Colegiul penal al Curții de Apel Bălți a pronunțat decizia, prin care a fost decis: respinge ca nefondat apelul declarat de procurorul în Procuratura raionului Edineț Podgurschi Nadejda împotriva sentinței Judecătoriei Edineț sediul Central din 29 octombrie 2018. Admite apelurile declarate de avocatul Igor Țurcanu în interesele inculpaților Leonid Dornean și Valentina Copceac și inculpații Leonid Dornean și Valentina Copceac împotriva sentinței Judecătoriei Edineț, sediul Central din 29 octombrie 2018, sentință care se casează total, inclusiv din alte motive decât cele invocate, cu pronunțarea unei noi hotărâri potrivit modului stabilit pentru prima instanță după cum urmează. Se achită Leonid Dornean învinuit în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 42 alin. (4), 303 alin. (2) din Codul penal, din motiv că nu s-a constatat existența faptei infracțiunii. Se achită Valentina Copceac învinuită în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 303 alin. (2) din Codul penal,

din motiv că nu s-a constatat existența faptei infracțiunii. Decizia motivată a fost pronunțată public la data de 8 aprilie 2020. Decizia Curții de Apel Bălți a fost contestată cu cererea de recurs de către procurorul în Procuratura de circumscripție Bălți, Prisacari Lilia. Prin decizia Curții Supreme de Justiție la 4 noiembrie 2020 a fost respinsă cererea de recurs ca fiind vădit neîntemeiată. Decizia motivată fiind pronunțată la data de 3 decembrie 2020.

6. Reclamanta a precizat că, temei pentru adresare în instanță servește faptul intentării, instrumentării și examinării unei cauze penale, în urma căreia, a fost achitată de învinuirea înaintată. Cauza penală, în viziunea reclamantei a durat o perioadă excesivă, motiv pentru care s-a formulat adresarea în instanță cu acțiune civilă împotriva Statului cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile organelor de urmărire penală, procuraturii și repararea prejudiciului moral cauzat în legătură cu încălcarea dreptului la judecare a cauzei în termen rezonabil.

7. Cu privire la capătul de cerere înaintat în baza Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil, reclamanta notează că, urmărirea penală în privința lui Leonid Dornean a început la 15 august 2017, odată cu recunoașterea acestuia în calitate de bănuț, iar examinarea cauzei în instanța de judecată a fost finalizată la 3 decembrie 2020, pronunțarea deciziei integrale a instanței de recurs, deci a durat 2 ani 3 luni și 20 zile. Tragerea la răspundere penală urmează a fi deosebită de pedeapsă penală, care în sine sunt piloni de bază diferiți ai sistemului de drept penal, or, potrivit art. 50 din Codul penal, se consideră răspundere penală condamnarea publică, în numele legii, a faptelor infracționale și a persoanelor care le-au săvârșit, condamnare ce poate fi precedată de măsurile de constrângere prevăzute de lege.

8. Reclamanta a opinat că tragerea la răspundere penală la caz înseamnă înaintarea acuzației penale, indiferent de statutul procesual al reclamantului. Pentru a dispune de dreptul de a se adresa cu acțiune de despăgubire în sensul legii citate, reclamantul urmează să aibă o sentință de achitare, la caz decizia irevocabilă al Colegiului Penal al Curții de Apel Bălți.

9. Cu trimitere la prevederile art. 6 lit. a) al Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, reclamanta a specificat că, acțiunile organului de urmărire penală și a procuraturii în sensul legii sunt ilicite în sine, caracterul lor ilegal se manifestă prin încălcarea principiului general, potrivit căruia nici o persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere și nu poate fi judecată. Mai mult, potrivit constatărilor făcute în actele de dispoziție emise, organul de urmărire penală și procuratura au admis mai multe erori în cadrul urmăririi penale.

10. Reieșind din prevederile art. 3 alin. (2) al Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești și art. 1207 alin. (1) din Codul civil, reclamanta a notat că este cert dreptul său de a solicita de la Stat repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal de învinuire de comiterea infracțiunii prevăzute la art. 303 alin. (2) din Codul penal.

11. Reclamanta a susținut că a fost învinuită de comiterea infracțiunii prevăzute la art. 303 alin.(2) din Codul penal, care potrivit art. 16 al aceluiași cod reprezintă o infracțiune ușoară. Dar, potrivit sentinței primei instanțe, față de reclamantă a fost aplicată și o măsură preventivă sub formă de obligație de nepărăsire a țării, care a fost revocată odată cu sentința pe caz. Astfel, a fost umilită de comportamentul organelor de urmărire penală, prin faptul că în mod deliberat și cu bună știință despre lipsa în acțiunile lui Leonid Domean și Valentina Copceac a componentei de infracțiune pornită urmărirea penală, au fost utilizate măsuri preventive prevăzute de procedura penală. În circumstanțele expuse, având în vedere cele menționate supra, a considerat necesar de a încasa de la Stat, reprezentat de Ministerul Justiției, o despăgubire bănească în mărime de 60 000 de lei, care este una rezonabilă și echitabilă, fiind o despăgubire utilă și suficientă, compensatoare pagubelor de ordin moral cauzat reclamantei și, care corespunde criteriilor de despăgubire stabilite de CEDO prin jurisprudența sa.

12. Reclamanta a menționat că, repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei, care a depus cererea de reparare a prejudiciului. Prejudiciul cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se repară indiferent de vinovăția instanței de judecată, a organului de urmărire penală, a organului responsabil de executarea hotărârilor judecătorești sau a instituției de stat debitoare. Mărimea reparației prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se stabilește de instanța de judecată în fiecare caz în parte, în funcție de circumstanțele cauzei în cadrul căreia a fost comisă încălcarea, precum și de pretențiile invocate de reclamant, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de conduita organului de urmărire penală, a instanței de judecată și a autorităților relevante, de durata încălcării și de importanța procesului pentru reclamant. Articolul 6 § 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului prevede că orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță -independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărâi fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale

cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Instanța de recurs reține că termenul rezonabil trebuie raportat la fiecare caz în parte, luând în considerare durata procedurii, natura pretențiilor, complexitatea procesului, comportamentul autorităților competente și al părților, dificultatea dezbaterilor, aglomerarea rolului instanțelor, precum și exercitarea căilor de atac.

13. Prin urmare, în opinia reclamantei este important de remarcat că, data începerii curgerii termenului în materia procedurilor penale începe la ziua înaintării acuzației penale, care nu obligatoriu coincide cu ziua recunoașterii în calitate de bănuț, învinuit, sau ziua unui alt act de procedură, prin care persoanei i se recunoaște oficial o altă calitate de acuzat. La identificarea zilei de la care încep să curgă garanțiile unui proces echitabil pentru acuzat, în sensul art. 6 § 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, se ține cont de notificarea oficială din partea autorității competente, privind suspiciunea referitoare la comiterea unei fapte penale. În durata procedurilor penale cu certitudine se includ proceduri de urmărire penală, proceduri începând din momentul în care acuzatul a fost implicat în proces, indiferent de statutul acestuia dacă a avut loc o notificare oficială și dacă aceasta avut consecințe asupra situației lui. La caz, durata urmăririi penale a fost excesiv de lungă durată, fără careva temeiuri plauzibile, cu un șir de ordonanțe de prelungire a urmăririi penale. Odată identificată perioada de referință, aprecierea rezonabilității timpului procedurilor se face potrivit următoarelor criterii miza pentru reclamantă; comportamentul părților în proces și complexitatea cauzei. Complexitatea cauzei se apreciază după caz și individual, ținându-se cont de substanța acuzațiilor penale, necesitatea unui volum probatoriu, expertize, numărul de martori sau părți în proces, ori elemente de extraneitate, existența altor proceduri paralele, etc. Comportamentul părților include aprecierea comportamentului reclamantei și autorităților. Se va aprecia buna/rea-credința a tuturor părților implicate în proces, inclusiv existența unor întârzieri inexplicabile, amânări neîntemeiate, consecutivitatea ședințelor, planificarea unei ordini a ședințelor cu pauze îndelungate; etc. Miza (interesul) pentru reclamant relevă importanța sau scopul pentru persoana care pretinde violarea dreptului său la un termen nerezonabil.

14. Reclamanta a specificat că miza pentru ea din punct de vedere al ingerinței statului în dreptul constituțional la libera circulație, este mare, deoarece, din momentul în care i-a fost aplicată o restricție sub formă de obligație de nepărăsire a țării și până la emiterea sentinței, de facto nu putea să părăsească hotarele Republicii Moldova. Miza pentru ea în procedura penală derivă și din faptul că pedeapsa care putea fi aplicată este sub formă de amendă penală până la 700 unități convenționale, iar pedeapsa sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității sau muncă neremunerată în folosul comunității, de la 180 la 240 de

ore, neputând fi aplicată, deoarece reclamanta este pensionară și legea interzice această pedeapsă față de persoane pensionare.

15. Valentina Copceac a explicat că este beneficiar al prestației sociale pensie pentru limita de vârstă. Reieșind din faptul că, veniturile sale sunt modeste din pensia de 933 de lei, aplicarea unei amenzi penale, solicitate de procuror ar fi pus în pericol existența sa fizică și imposibilitatea de a achita amenda, deoarece 700 de unități convenționale reprezintă suma de 35 000 lei, ce echivalează cu pensia reclamantului pentru trei ani de zile. Or, dacă nu achita amenda, atunci exista riscul înlocuirii amenzii cu închisoare, care trebuia să fie executat în mod real.

16. Ce ține de complexitatea cauzei, reclamanta a relatat că cauza penală de învinuire în comiterea infracțiunii prevăzută de art. 303 alin. (2) din Codul penal, este una complexă, având în vedere capătul de învinuire și materialul probator. Referitor la conduita părților și autorităților naționale, reieșind din raporturile privind modul de respectare a termenului rezonabil la examinarea și judecarea cauzei penale, consideră că nu-i poate fi imputată tergiversarea examinării cauzei. Scurgerea unui termen de 2 ani 3 luni 20 zile ani de la prima audiere, până la concluzia irevocabilă a instanței de judecată în privința acuzației aduse, este cu siguranță un termen excesiv de mare și care nu poate fi considerat rezonabil, deoarece depășește chiar și termenul de prescripție de 2 ani prevăzut de lege pentru tragerea la răspundere penală. În atare circumstanței, având în vedere perioada examinării cauzei penale de aproximativ 2,5 ani, de atitudinea părților la judecarea cauzei, complexitatea cauzei penale, precum și miza reclamantei, invocă faptul încălcării dreptului său, la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale.

17. În continuare, a indicat că unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care exprimă că indemnizația trebuie să prezinte o justă și integrală despăgubire. Potrivit jurisprudenței CEDO, acest criteriu se traduce prin necesitatea ca partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit. Quantumul despăgubirilor trebuie astfel stabilit, încât acestea să aibă efect compensatoriu și nu trebuie să constituie nici sume excesive pentru autorii daunelor și nici venituri nejustificate pentru victimele daunelor. În cazul reclamantei, consideră că suma de 60 000 lei în calitate de despăgubire a prejudiciului moral cauzat prin încălcarea termenului rezonabil de examinare a cauzei ar constitui o satisfacție echitabilă a despăgubirilor și ar atinge scopul și finalitatea prevăzută de lege.

18. Cât privește cheltuielile suportate de ea în legătură directă cu cauza penală de învinuire conform art. 303 alin. (2) din Codul penal, reclamanta a făcut referire la datele când a fost citată și a avut necesitatea de a se prezenta la organul de urmărire penală, procuratură, judecătoria, indicând prețul și numerele biletelor de călătorii și alte cheltuieli, solicitând în acest sens încasarea cheltuielilor de

transport în sumă de 828 de lei, cheltuielile pentru asistență juridică în mărime de 7 050 de lei, cheltuielile suportate pentru copii la xerox în sumă de 18 de lei.

19. Drept urmare a concretizării cerințelor, reclamanta a solicitat încasarea prejudiciului material în sumă de 7 896 de lei, din care 7 050 de lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică prestate în cadrul procesului penal, 828 lei – cheltuieli de transport în cadrul procesului penal și 18 lei – cheltuieli pentru servicii xerox; încasarea prejudiciului moral pentru încălcarea dreptului la judecare în termeni rezonabili – 60 000 de lei; încasarea cheltuielilor de judecată, ce se compun din cheltuieli de transport în sumă de 1 468 de lei, cheltuieli de asistență juridică în sumă de 16 350 de lei și cheltuieli pentru servicii xerox în sumă de 5 46 de lei, în total 18 264 de lei.

20. La 26 octombrie 2022, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a depus cerere privind aplicarea excepției de tardivitate, prin care a solicitat respingerea acțiunii înaintate de Valentina Copceac ca fiind tardivă în partea pretenției privind repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecare în termen rezonabili.

21. Prin încheierea din 4 aprilie 2023 a Judecătoriei Edineț, sediul Briceni a fost admisă cererea privind excepția de tardivitate înaintată de Ministerul Justiției. Cererea de chemare în judecată înaintată de Valentina Copceac împotriva Ministerului Justiției, intervenient accesoriu Procuratura Generală, în partea pretenției privind repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil, s-a respins ca fiind înaintată tardiv.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

22. Prin hotărârea din 31 iulie 2023 a Judecătoriei Edineț, sediul Briceni a fost admisă parțial acțiunea depusă de Valentina Copceac. S-a încasat din contul statutului prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul Valentinei Copceac suma de 25 000 cu titlu de prejudiciul moral, suma de 1 384 de lei cu titlul de cheltuieli pentru transport și 536 de lei cheltuieli pentru servicii xerox, suma de 7 050 de lei cu titlu de cheltuieli pentru asistență juridică din cadrul procesului penal și 9 200 de lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică din cadrul prezentului proces. În rest, pretențiile Valentinei Copceac au fost respinse ca neîntemeiate.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

23. La 9 august 2023, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a declarat apel împotriva hotărârii instanței de fond, solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii în partea admiterii acțiunii cu emiterea unei noi hotărâri în această parte, prin care acțiunea să fie respinsă ca neîntemeiată, sau modificarea hotărârii în partea ce ține de încasarea din contul bugetului de stat a prejudiciului moral în

sensul diminuării acestei sume corespunzător sumelor acordate de Curtea Europeană și instanțele judecătorești naționale.

24. La 16 august 2023, Procuratura Generală a Republicii Moldova a depus cerere de apel împotriva hotărârii instanței de fond, prin care a solicitat admiterea apelului, casarea hotărârii cu emiterea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii civile înaintate de Valentina Copceac.

25. La 29 august 2024, Valentina Copceac, reprezentată de avocatul Igor Țurcanu a depus cerere de apel împotriva hotărârii instanței de fond, solicitând admiterea acesteia, casarea în parte a hotărârii, cu pronunțarea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

26. Prin decizia din 30 ianuarie 2024 a Curții de Apel Bălți au fost respinse cererile de apel declarate de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, Procuratura Generală a Republicii Moldova și Valentina Copceac și s-a menținut hotărârea din 31 iulie 2023 a Judecătoriei Edineț, sediul Briceni.

27. Întru consolidarea soluției sale, în rezultatul verificării legalității și temeiniciei hotărârii primei instanțe, prin prisma normelor legale și situației de fapt constatată în speță, instanța de apel a reținut că instanța de fond corect a soluționat problema reparării prejudiciului cauzat moral și material pretins de reclamanta/apelanta Valentina Copceac în legătură cu acțiunile organului de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

28. Or, instanța ierarhic inferioară a stabilit întrunirea condițiilor prevăzute la art. 3 lit. a), art. 6 și art. 10 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998, care au fost dovedite prin actele anexate la materialele cauzei – sentința din 29 octombrie 2018 a Judecătoriei Edineț, sediul Central, prin care s-a încetat procesul penal privind învinuirea Valentinei Copceac, de săvârșirea infracțiunii prevăzută de art. 303 alin. (2) din Codul penal, în legătură că fapta constituie o contravenție administrativă și recunoașterea Valentinei Copceac vinovată de comiterea contravenției prevăzute de art. 336 din Cod contravențional, proces contravențional care s-a încetat din motivul expirării termenului de prescripție pentru atragerea la răspunderea contravențională, și în coroborare cu achitarea reclamantei/apelantei Valentina Copceac învinuită în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 303 alin. (2) din Codul penal, din motiv că nu s-a constatat existența faptei infracțiunii, conform deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 26 februarie 2020, devenită definitivă și irevocabilă la 4 noiembrie 2020.

29. Prin urmare, sub aspectul argumentelor invocate de apelanta/intimata Valentina Copceac în cererea sa de apel ce ține de cuantumul prejudiciului moral încasat în mărime de 25 000 de lei, instanța de apel a considerat întemeiată concluzia primei instanțe cu privire la admiterea parțială a pretenției nominalizate.

Or, instanța de fond, ținând cont de natura dreptului lezat, de caracterul și gravitatea suferințelor suportate, de statutul persoanei, de perioada aflării sub învinuirea penală și procedurii judiciare, de faptul că față de Valentina Copceac a fost aplicată măsura preventive - obligarea de nepărăsire a țării menținută pe durata urmăririi penale, cât și de faptul că Valentina Copceac a fost achitată de săvârșirea infracțiunii încriminate pe motiv că nu s-a constatat existența faptei infracțiunii, just a ajuns la concluzia de a admite parțial pretențiile reclamantei cu privire la repararea prejudiciului moral și a stabilit cuantumul prejudiciului moral în mărime de 25 000 de lei, care este echitabilă suferințelor psihice suportate de ultima.

30. Instanța de apel a menționat că, la caz, prima instanță a stabilit corect suportarea suferințelor psihice de către reclamanta Valentina Copceac ca urmare a intentării unei cauze penale și tragerii la răspundere pe marginea acestei cauze.

31. Instanța de apel a conchis că mărimea prejudiciului moral solicitat de reclamanta Valentina Copceac în mărime de 60 000 de lei, este excesivă, motiv pentru care acesta nu pot fi satisfăcut integral, ținând cont de principiul potrivit căruia compensația nu trebuie să fie excesivă pentru autorii daunelor, nici venit nejustificativ pentru victime. Respectiv, instanța de fond corect a apreciat gradul și caracterul suferințelor reclamantei/apelantei, dând o apreciere eficientă circumstanțelor în care a fost cauzat prejudiciul, stabilind astfel cuantumul prejudiciului moral, a acordat o recompensă bănească în mărime de 25 000 lei, care în viziunea instanței de apel reprezintă o recompensă echitabilă, care ar aduce o satisfacție proporțională suferințelor și trăirilor psihice suportate de către Valentian Copceac, urmare a atragerii ilegale la răspundere penală, iar temeuri de încasare a unei sume mai mari în beneficiul reclamantei instanța de fond cât și cea de apel nu a stabilit.

32. Cu privire la dezacordul apelanților/intimați Ministerului Justiției și Procuratura Generală, în partea sumei încasate în mărime de 25 000 de lei, ca despăgubire morală, ca fiind exagerată și neechitabilă cu suferințele pretinse că ar fi fost posibil suportate, precum și a faptului că recunoașterea oficială și publică a violării constituie prin sine o satisfacție echitabilă, suficientă pentru orice prejudiciu moral eventual suferit de reclamantă, instanța de apel a notat că această pretenție a fost admisă parțial de prima instanță, în limita echității și rezonabilității.

33. Instanța de apel a respins ca irelevante argumentele în acest sens ale Ministerului Justiției și Procuraturii Generale, deoarece o parte se referă la explicarea normelor legale, iar celelalte sunt nefondate, pe când prima instanță a determinat și aplicat corect normele de drept materiale care guvernează obiectul material litigios.

34. Instanța inferioară a apreciat drept lipsite de teme argumentele apelanților/intimați Ministerului Justiției și Procuratura Generală cu privire la faptul că nu au fost întrunite condițiile de aplicabilitate a răspunderii statului prin

prisma Legii nr. 1545 din 25 februarie 1998. În sensul dispozițiilor legale aplicabile cazului este de înțeles că, pentru angajarea răspunderii statului pentru prejudiciul cauzat prin erori judiciare și de anchetă sunt necesare condiții speciale și anume: că fapta ilicită, în calitate de condiție generală a răspunderii delictuale, va avea particularități în materia respectivă, prin urmare nu orice acțiune ilicită a organelor de anchetă și judecată atrage răspunderea statului. O altă condiție necesară pentru angajarea răspunderii statului pentru prejudiciul cauzat prin erori judiciare este actul de reabilitare, care și atestă admiterea erorii judiciare și prejudicierea neîntemeiată a persoanei. Mai mult ca atât, instanța de apel a reținut că chiar și în cazul când organele de drept au respectat cerințele formale la întreprinderea acțiunilor de urmărire penală, acest complex de acțiuni în cumul sunt apreciate ca fiind ilicite odată cu emiterea sentinței de achitare a apelantei. La caz se instituie obligația generală a statului de a repara persoanelor fizice - la caz apelantei/intimatei Valentina Copceac prejudiciul material și moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, or, pe o perioadă aproximativ de 2 ani, Valentina Copceac a fost supusă unor suferințe psihice, urmând a-și demonstra nevinovăția, fiind obligată de a se prezenta la organul de urmărire penală sau la instanțele de judecată.

35. Totodată, în pofida argumentelor invocate în cererile de apel declarate de Ministerului Justiției și Procuratura Generala, precum că, cheltuielile de asistență juridică suportate în cauza penală sunt neprobate, nerezonabile și exagerate, instanța de apel a concluzionat ca fiind justă soluția instanței de fond privind compensarea cheltuielilor de judecată revendicate de reclamanta la examinarea cauzei penale în mărime de 7 050 de lei. Or, conform art. 7 lit. e) din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998, în cazurile menționate la art. 3 alin. (1), persoanei fizice sau juridice i se compensează sau i se restituie: sumele plătite de ea pentru asistența juridică. În cadrul procesului penal, în care reclamanta Valentina Copceac a fost achitată, ultima a suportat cheltuieli de asistență juridică în sumă de 7 050 de lei, pe care le-a confirmat prin bonul de plată seria GL nr.288516 din 18 mai 2022.

36. Succesiv, instanța de apel a reținut că reclamanta Valentina Copceac a solicitat încasarea cheltuielilor pentru asistență juridică suportate în legătură cu examinarea prezentei cauze civile, anexând în acest sens bonul de plată bonul de plată cu seria GL nr. 288546 din 2 martie 2023 în sumă de 6 400 de lei, bonul de plată bonul de plată cu seria GL nr. 288548 din 4 aprilie 2023 în sumă de 700 lei, bonul de plată bonul de plată cu seria GL nr. 288858 din 11 iulie 2023 în sumă de 700 lei, bonul de plată bonul de plată cu seria GL nr. 288859 din 17 iulie 2023 în sumă de 700 lei, bonul de plată bonul de plată cu seria GL nr. 288860 din 20 iulie 2023 în sumă de 700 lei, cheltuieli pe care instanța inferioară le-a considerat reale, necesare și rezonabile. Prin urmare, instanța de fond ținând cont de solicitările

reclamantei și de natura dreptului lezat ale acesteia, corect a admis în mod integral cerința privind încasarea cheltuielilor de judecată suportate în cadrul prezentei cauze civile.

37. Cu referire la argumentele apelantului Procuratura Generală precum că la materialele cauzei de către reclamantă nu au fost anexate probe în susținerea pretenției privind încasarea cheltuielilor suportate pentru servicii xerox, instanța de apel a precizat că la materialele cauzei sunt anexate un șir de bonuri de plată care confirmă în mod indubitabil faptul că Valentina Copceac a avut de suportat cheltuieli titlu pentru servicii xerox. Prin urmare, instanța de apel a considerat corectă soluția primei instanțe privind încasarea prejudiciului material în sumă de 536 lei cu titlu de cheltuieli suportate pentru servicii xerox.

38. Concomitent, instanța de apel a considerat că instanța de fond în mod întemeiat, având la baza prevederile art. 7 lit. g) din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998, în cazurile menționate la art.3, a încasat în beneficiul Valentinei Copceac prejudicial material în mărime 1 384 de lei cu titlu de cheltuieli de transport efectuate în legătură cu chemările la organele de urmărire penală și instanțele de judecată. Or, în cadrul examinării cauzei în instanța de fond, apelanta Valentina Copceac a prezentat instanței probe care atestă că ultima a avut de suportat cheltuielile în legătură cu chemările în organele de urmărire penală, organul procuraturii și în instanța de judecată.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

39. La 28 februarie 2024, Procuratura Generală a Republicii Moldova a depus recurs împotriva deciziei din 30 ianuarie 2024 a Curții de Apel Bălți, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și pronunțarea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii.

40. În argumentarea recursului, cu reiterarea motivelor de fapt și de drept expuse în cererea de apel, recurentul a indicat drept temei prevederile art. 432 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură civilă, susținând că decizia instanței de apel este arbitrară și se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor.

41. La 28 mai 2024, prin intermediul oficiului poștal, Valentina Copceac, reprezentată de avocatul Igor Țurcanu a depus recurs împotriva deciziei din 30 ianuarie 2024 a Curții de Apel Bălți, solicitând admiterea acestuia.

42. În motivarea recursului s-a reiterat aceleași motive de fapt și de drept invocate anterior în cererea de apel. Suplimentar, drept temei de drept a invocat art. 432 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură civilă, precum că decizia este arbitrară și se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor.

43. La 7 iunie 2024, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 30 ianuarie 2024 a Curții de Apel Bălți, solicitând admiterea acesteia, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii instanței de fond cu emiterea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

44. Art. 434 alin.(1) – (2) din Codul de procedură civilă:

„Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.”

45. Art. 433 alin.(1) lit. b) și f) din Codul de procedură civilă:

„Cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care: b) recursul este depus cu emiterea termenului de declararea prevăzut la art.434; f) recursul este vădit neîntemeiat.

46. Art. 432 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă:

„Recursul este admis dacă:

a) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;

b) prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;

c) a fost admis neîntemeiat un apel introdus tardiv sau a fost respins ca fiind tardiv un apel depus în termen;

d) hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces;

e) hotărârea sau decizia este arbitrară ori se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;

f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

Temeiurile menționate la alin. (1) lit. d)–f) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel sau dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel.”

47. Art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă:

„Judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute la art. 432. Instanța invocă, din oficiu, neatragera în proces a persoanelor ale căror drepturi sunt lezate prin hotărâre.”

48. Art. 440 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă:

„În cazul în care se constată existența unuia dintre temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători, printr-o încheiere irevocabilă adoptată în lipsa părților, declară recursul inadmisibil. Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție și se expediază părților.”

49. Art. 110 din Codul de procedură civilă:

„Termen de procedură este intervalul, stabilit de lege sau de judecată (judecător), în interiorul căruia instanța (judecătorul), participanții la proces și alte persoane legate de activitatea instanței trebuie să îndeplinească anumite acte de procedură ori să încheie un ansamblu de acte.”

50.Art. 111 alin.(1) și (2) din Codul de procedură civilă:

„(1) Actele de procedură se efectuează în termenul prevăzut de lege. În cazul în care nu este stabilit prin lege, termenul de procedură se fixează de către instanța judecătorească. (2) Termenul de procedură se instituie prin indicarea unei date calendaristice, datei comunicării actului de procedură, a unei perioade sau prin referire la un eveniment viitor și cert că se va produce. În ultimul caz, actul de procedură poate fi efectuat în decursul întregii perioade.”

51.Art. 113 din Codul de procedură:

„Dreptul de a efectua actul de procedură încetează odată cu expirarea termenului prevăzut de lege ori stabilit de instanța de judecată. Nerespectarea termenului atrage după sine decăderea din dreptul de a efectua actul de procedură, dacă legea nu prevede altfel.”

52.Art. 389 alin.(4) din Codul de procedură civilă:

„(4) Decizia integrală se întocmește în termen de 45 de zile lucrătoare de la pronunțarea dispozitivului deciziei și se publică pe pagina web a instanței judecătorești.”

53.Art. 56 alin.(3) din Codul de procedură civilă:

„(3) Participanții la proces sunt obligați să se folosească cu bună-credință de drepturile lor procedurale. În cazul abuzului de aceste drepturi sau al nerespectării obligațiilor procedurale, se aplică sancțiunile prevăzute de legislația procedurală civilă.”

54.Art. 61 alin.(1) din Codul de procedură civilă:

„(1) Participanții la proces sunt obligați să se folosească cu bună-credință de drepturile lor procedurale.”

55.Art. 10 alin.(1) din Codul de procedură civilă:

„(1) Sancțiunile procedurale sunt urmările nefavorabile, stabilite de normele de drept procedural civil, care survin pentru subiectul obligat în raport procedural în caz de neîndeplinire sau de îndeplinire defectuoasă a unui act de procedură, precum și în caz de exercitare abuzivă a unui drept procedural.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

56. Inițial, cu privire la admisibilitatea recursului depus de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, împotriva deciziei din 30 ianuarie 2024 a Curții de Apel Bălți, în raport cu materialele cauzei, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată inadmisibilitatea acestuia, din motivele ce succed.

57. După cum rezultă incontestabil din materialele dosarului, dispozitivul deciziei contestate a Curții de Apel Bălți a fost pronunțat la 30 ianuarie 2024, în ședință publică (f.d.57, Vol. II).

58. Actele cauzei confirmă faptul că copia deciziei motivate din 30 ianuarie 2024 a Curții de Apel Bălți a fost expediată la 27 martie 2024 la adresa electronică a Ministerului Justiției al Republicii Moldova, indicată ca adresă de contact în cererea de recurs (f.d.90, Vol. II) - secretariat@justice.gov.md, fapt ce se confirmă prin extrasul din poșta electronică (f.d.72, Vol. II).

59. Având în vedere cele menționate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că termenul de două luni de declarare a recursului a început să curgă la 28 martie 2024, ziua imediat următoare celei în care Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în mod electronic i-a fost notificată copia deciziei motivate din 30 ianuarie 2024 a Curții de Apel Bălți și a expirat la 28 mai 2024, inclusiv.

60. Cu toate acestea, Ministerul Justiției al Republicii Moldova, a declarat recursul împotriva deciziei din 30 ianuarie 2024 a Curții de Apel Bălți, la 7 iunie 2024, în afara termenului legal prevăzut de art. 434 din Codul de procedură civilă, enunțat la pct. 44 al prezentei încheieri, ceea ce condiționează declararea recursului ca inadmisibil, în temeiul art. 433 alin.(1) lit. b) din Codul de procedură civilă.

61. Privitor la termenului de declarare a recursurilor Procuraturii Generale a Republicii Moldova și a Valentinei Copceac, se menționează că Procuratura a recepționat decizia contestată, prin intermediul poștei electronice la 27 martie 2024 (f.d.72, Vol. II), și respectiv Valentina Copceac, prin poșta terestră la 3 aprilie 2024, fapt confirmat prin avizul de recepție/livrare anexat la materialele cauzei (f.d.73, Vol. II). Prin urmare, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că recursurile declarate de Procuratura Generală a Republicii Moldova la 28 februarie 2024 și de către Valentina Copceac la 28 mai 2024, se consideră depuse în termenul stabilit de art. 434 din Codul de procedură civilă.

62. În aprecierea recursurilor declarate de Procuratura Generală a Republicii Moldova și de Valentina Copceac, Completul de judecată le califică ca fiind vădit neîntemeiate în sensul art. 433 alin. (1) lit. f) Cod de procedură civilă. Recurenții invocă drept unic temei caracterul arbitrar al deciziei instanței de apel, în conformitate cu art. 432 alin. (1) lit. e) Cod de procedură civilă, fără a indica în mod concret care probe ar fi fost denaturate, ignorate sau analizate eronat.

63. Recursurile nu formulează critici de drept, ci reiau obiecții de fapt deja analizate de instanța de apel. Astfel, Procuratura Generală exprimă dezacordul față de soluția privind acordarea prejudiciului moral și cheltuielile de judecată, însă nu indică nicio eroare de drept în aplicarea Legii nr. 1545/1998. Valentina Copceac susține că suma acordată cu titlu de despăgubire morală este insuficientă, dar nu demonstrează caracterul nelegal sau arbitrar al raționamentului instanței de apel.

64. Instanța de apel a motivat în detaliu decizia sa, analizând: durata procedurilor penale (2 ani și 3 luni), aplicarea măsurii preventive a obligării de nepărăsire a țării, impactul psiho-social asupra reclamantei, veniturile modeste și

statutul de pensionară; cuantumul despăgubirii stabilit conform criteriului echității și jurisprudenței CEDO.

65. Recurenții nu combat aceste raționamente prin argumente juridice, ci formulează nemulțumiri generale și subiective față de soluția pronunțată. În absența unor critici pertinente, care să încadreze recursurile în limitele stricte ale art. 432 Cod de procedură civilă, acestea trebuie considerate vădit neîntemeiate.

66. Potrivit jurisprudenței constante a CtEDO (Golder c. Regatului Unit, Luordo c. Italia), statele pot impune condiții stricte de admisibilitate a recursului, în scopul protejării funcției instanței supreme de garant al legalității și al uniformității practicii judiciare.

67. În atare circumstanțe, completul de judecată constată că niciuna dintre cererile de recurs nu întrunește condițiile de admisibilitate prevăzute de lege, fiind fie tardivă, fie vădit neîntemeiată.

68. În conformitate cu art. 431 alin. (1) și (2), art. 433 alin. (1) lit. b), f) și art. 440 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Consideră inadmisibile recursurile declarate de Procuratura Generală a Republicii Moldova, de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și de către Valentina Copceac, reprezentată de avocatul Igor Țurcanu, împotriva deciziei din 30 ianuarie 2024 a Curții de Apel Bălți.

Încheierea este irevocabilă.

Președinte

Ion Malanciuc

Judecători

Oxana Parfeni

Gheorghe Stratulat